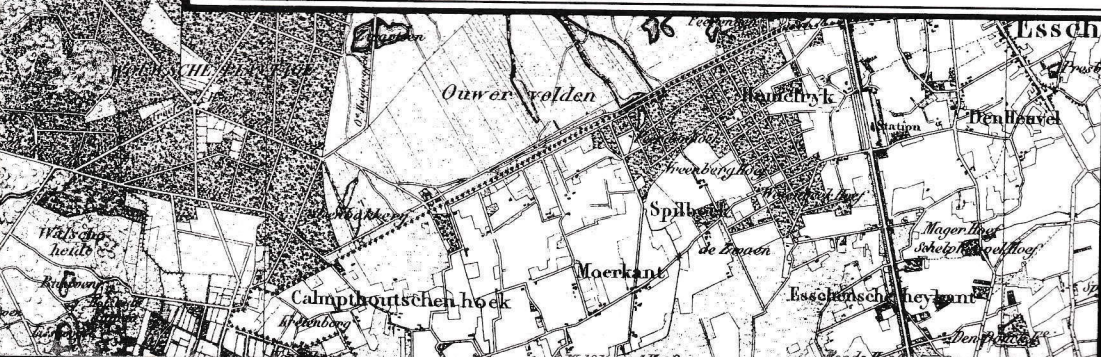

heemkunde kring
DE VIERSCHAER
WOUW

Wouw in de Tweede Wereldoorlog

Oorlogservaringen aan de grens

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog woonde de toen 22-jarige Jan Huijps niet in de gemeente Wouw, maar in de Grensstraat te Nispen. De landsgrens loopt in de lengte over deze straat en Jan woonde met zijn ouders en broers slechts een honderdtal meter van de gemeente Wouw. Hieronder in het kort zijn herinneringen aan het uitbreken van de oorlog en zijn ervaringen tijdens deze wereldbrand.

Jan is een aangenaam verteller en wil graag allerlei verhalen kwijt, al moet hij regelmatig even teruggehaald worden naar het onderwerp waar het over gaat: De Tweede Wereldoorlog.

Al in de jaren 1938 en 1939 was het duidelijk dat er iets te gebeuren stond. De suiker, boter en tabak gingen op de bon en langs de grens was het 'vergeven' van de Nederlandse militairen. Ook in de buurt van Wouwse Plantage en Nispen werd de grens scherp in het oog gehouden en overal werden verdedigingswerken aangebracht.

"Op de Duitse radio hield Hitler toen al regelmatig redevoeringen. Het zat er dik in dat er iets zou gebeuren. Bij veel mensen in de grensstreek waren Nederlandse militairen ingekwartierd. Op 10 mei hoorden we wel erg veel vliegtuigen overkomen. Ze voerden bombardementen uit en overal klonken knallen. We hadden de radio aan staan en hoorden dat de oorlog uitgebroken was. De Duitsers gooiden aan de Statie een Engelsman, dat is een soort wissel, kapot. Daardoor was er geen treinverkeer meer mogelijk tussen Nederland en België."

Toch duurde het nog enkele dagen voor Jan Huijps de eerste Duitse militairen zag. Dat was in het zogenaamde 'boske van Loos' op de

Jan Huijps in 1995 voor de boerderij waar hij geboren werd. (Foto René Hermans - Wouw)

Vijfhoek in Nispen. Ze vroegen Huijps waar het station van Essen was. Die Duitsers kwamen over de velden, later kwamen er veel meer, maar die kwamen met wagens over de weg, meestal voorzien van mitrailleurs en geweren. Ze legden in eerste instantie de burgerbevolking geen strobreed in de weg.

Fransen

Jan zelf herinnert zich niet dat hij Fransen gezien heeft die naar Nederland kwamen om te proberen de Duitsers tegen te houden. Zijn vrouw, Marie Konings, die in 1940 in de Mariabaan woonde, zegt die wel gezien te hebben.

"Het was bruto volk, ze waren ongeschoren en ongewassen. Maar dat kan ook wel geweest zijn omdat ze al dagen onderweg waren. Het was maar een samenge-raapt stelletje, zo leek het. Ik was er in elk geval bang voor.

Ze hadden muziek bij in de vorm van trekharmonica's en ze dronken ook volop wijn."

Jan Huijps heeft nog wel een verhaal 'van horen zeggen' over de Fransen en de Duitsers die elkaar in "t Zilveren Hoekske", een café in Wildert tegenkwamen. Hij hoorde vertellen dat in de gelagkamer hard gevochten was. De Duitsers vielen het café binnen, terwijl de Fransen hier nog niet vertrokken waren. Zowel aan Franse als aan Duitse kant waren doden gevallen.

"Maar ik weet natuurlijk niet of dat waar is, want ik was er zelf niet bij en dat soort verhalen werd in de loop van de tijd wel eens wat overdreven.

Wel moest er op Hoevekesteijn een Duits vliegtuig een noodlanding maken. De Duitse soldaten zouden door de Fransen zijn meegenomen naar Huijbergen."

Dat vliegtuig lag nog jaren op Hoevekesteijn net over de Zoom. Wel waren er een heleboel waardevolle onderdelen uitgesloopt. Maar toen Marie Konings een jaar op twaalf of dertien was, heeft ze er nog vaak in gespeeld. Het lag vlak bij de boerderij van Willem Sebregts.

Leven

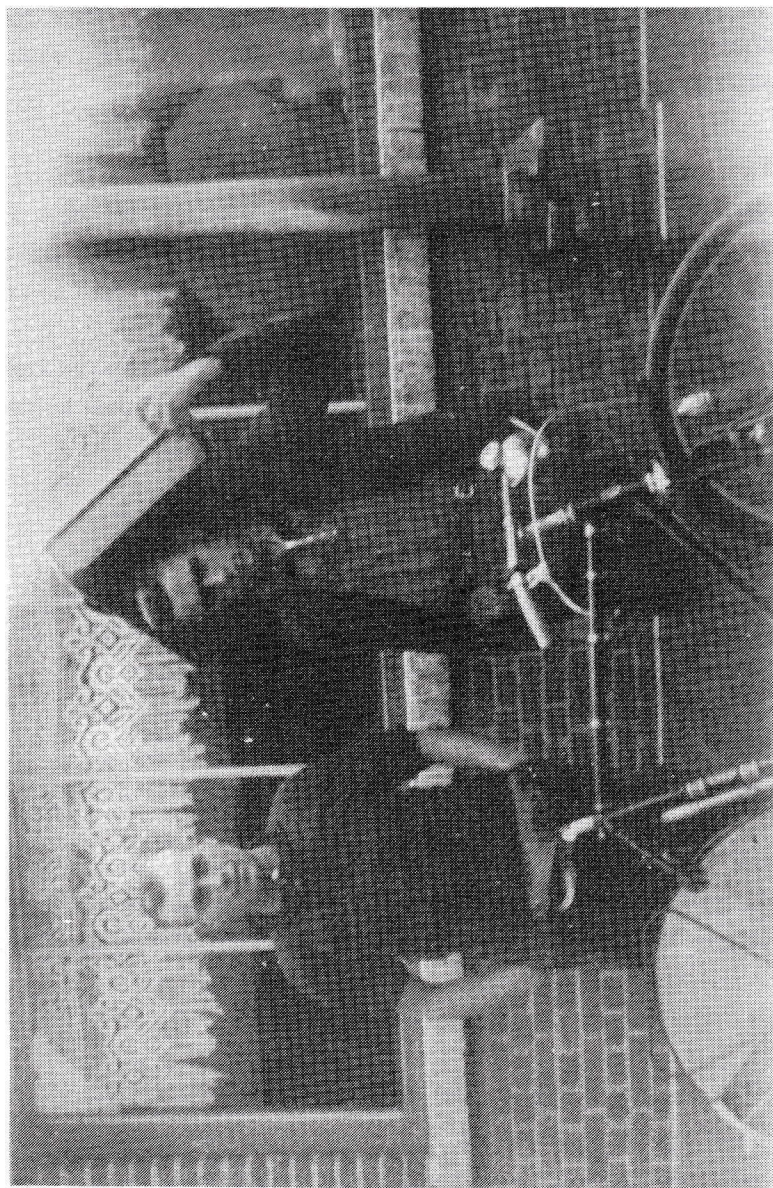
Het dagelijks leven ging, zeker op de boerderij waar Jan woonde, zijn gewone gang. Jan Huijps was in die periode nog niet thuis op de boerderij, maar hij had een baan op de Indiana-rubberfabrieken aan de Roosendaalse Kaai.

In februari 1942 overleed zijn vader aan een hartstilstand en dat betekende dat Jan, die de oudste was, thuis op de boerderij moest komen. Hij nam zijn ontslag en kwam op de ouderlijke hoeve.

"Ik kreeg een speciaal Ausweis waarop stond dat ik thuis werkzaam was op de boerderij en kostwinner voor de familie. We hadden maar drie koeien en wat stukjes grond zowel op Hollands als Belgisch grondgebied, maar er was heel wat werk en ik had er mijn handen vol aan. Toch bleef er voldoende tijd over om tussen de bedrijven door te smokkelen, want daarvoor woonden we natuurlijk ideaal."

Jan vertelt heel wat boter van het merk Solo de grens overgehaald te hebben. Hij reisde ook regelmatig met de trein naar Antwerpen, kocht daar 'F5-shag' en dumpte steeds drie kilo goed verpakte smokkelwaar vlak voor Essen uit de trein in de sloot. Dat pak werd dan later per fiets of te voet opgehaald en naar huis gebracht.

"Dat duurde trouwens niet lang, want al snel gingen meer mensen smokkelen en de Duitsers kregen het door, toen was het gedaan met deze smokkelmethode. Shag was in die tijd een schaars produkt en ik had altijd wel een stel mensen die shag wilden hebben. Het was

Jan en Kees Huijps op het erf van de ouderlijke boerderij aan de Grensstraat in Nispen (Foto collectie J. Huijps - Wouw).

een aardig handeltje. Meestal ging dat niet met geld, maar er werd dan geruild. Vaak was het tarwe voor shag of iets dergelijks."

Het graan dat op de boerderij van Huijps werd verbouwd, werd altijd geschat. In Nederland gebeurde dat serieuzer dan in België, daar werd helemaal met de Franse slag geschat. Van dat graan moest dan een deel geleverd worden aan de Duitsers en daar werd dan ook voor betaald. Toch werd er ook veel graan in het zwart verkocht.

"Wij hadden voor de oorlog al connecties met de graanhandel en langs dat kanaal verdween heel wat graan tegen goede prijzen.

Voor eigen gebruik werd het graan gemalen. Daarvoor hadden we een eigen machientje gemaakt van de huls die aan de as van een kar zit. Die was aan de binnenkant wat opgeruwd en met een trechter werd het graan er ingegoooid. Dat ging prima en zelfs nog vrij snel ook. In de oven bakte moeder dan zelf brood."

In 1942, na het overlijden van de vader van Jan Huijps, bleef moeder met vier kinderen achter. Broer Piet moest naar Duitsland om daar in een mijnenfabriek te gaan werken. Daar was hij machinist. Dat was een gevaarlijk werkje, want meer dan eens werd er gebombardeerd door de Engelsen en heel wat gevangenen en arbeiders kwamen bij dat soort bombardementen om het leven. De fabriek waar hij werkte stond in de buurt van Kassel, maar precies weet Jan zich dat niet meer te herinneren. Een andere broer, Kees ging in Nederland werken. Die zat in het verzet.

Uitgaan

In de periode net voor de oorlog werd er flink uitgegaan door de jongemannen. Ze hielden van een stevig potje bier en van dansen.

"Wij gingen in die tijd naar het café van Toontje Cleiren bij de Statie in Essen. Daar kon je dansen op muziek van een orgel.

In die tijd kreeg je voor een gulden twintig potjes bier. Toontje zag ons altijd graag komen, want hij wist dat we meestal een gulden meebrachten om te vertèren. Die zag ons graag komen. We hoefden altijd pas aan het eind van de avond te betalen.²⁾"

Toen de oorlog uitbrak ging Jan Huijps nog wel uit, maar al snel werd dat een heel stuk minder. Zeker toen de spertijd werd ingevoerd en de mensen al vroeg de deur niet meer uit mochten, werd uitgaan een probleem.

Jan Huijps maakte op Palmzondag 1942 een hachelijk avontuur mee, waardoor hij een paar moeilijke dagen kreeg. Hij kwam 's avonds na negen uur vanaf Essen op de fiets door de Grensstraat gereden op weg naar huis. Ineens sprong er een Duitser voor zijn fiets. Weg proberen te komen had geen zin, want ook van de andere kant kwamen Duitsers aan.

"Ik was te laat op straat, want het was al spertijd, en werd naar het grenskantoor gebracht en van daaruit naar de villa van Sjef Hectors (nu Grensstraat 10). Daar zaten nog vier man op de bovenverdieping die waren opgepakt. Ik meen dat het Merijn Rommèns, Kees Potters en een zekere van Dorremaal waren. De vierde weet ik niet meer.

Nog dezelfde nacht werden we op transport gezet, naar Tilburg, bleek achteraf. Maar toen we onderweg waren wisten we beslist niet waar we heen gingen, want we zaten in een dichte vrachtwagen. Daar werd ik in een cel gezet van anderhalf bij drie meter. Ik weet nog dat ik de tijd doodde door mijn sokken op te rollen tot een bal

en ik probeerde die dan met mijn voeten zo lang mogelijk in de lucht te houden.

De volgende nacht werden we naar Haren naar het groot seminarie gebracht. Ik moest ook alles afgeven wat ik bij had. Ik had 50 gulden in mijn portemonnee, een rozenkrans, een zakdoek en een sluitspeld.

De volgende dag moest ik bij een Feldwebel komen.⁹⁾ "Je bent vrij", zei die en ik dacht dat ik door de grond ging. Ik kreeg ook al mijn bezittingen terug, zelfs mijn 50 gulden."

Er was wel een probleem, want Jan moest zelf maar zien hoe hij van Haren terug naar Nispen kwam. Gelukkig had hij ook zijn geld terug gekregen en daardoor kon hij met openbaar vervoer een heel eind komen. Met de bus en de trein, die in 1942 nog wel reden en het laatste stuk te voet, kwam hij toch weer op de boerderij aan de Grensstraat. En thuis waren ze natuurlijk ook weer blij. Ze hadden daar inmiddels wel gehoord dat Jan door de Duitsers was opgepakt, maar wat er verder gebeurd was, wisten ze beslist niet.

Waarom hij zo snel naar huis mocht heeft Jan nooit helemaal goed begrepen. De Feldwebel probeerde hem in elk geval te vertellen dat hij 'civiel-gevangene' was en dat hij daarom vrij man was.

Grensbewaking

De bewaking van de grens was in handen van speciale troepen. Die schoten volgens Jan Huijps op alles wat maar bewoog. Zelfs honden die de straat over renden waren niet veilig.

"Toch waren er ook goede Duitsers. Zo was er een Duitser die koster was in de kathedraal van Dortmund. Daar kon je goed mee praten en van hem behoefde de oorlog niet. Hij wilde eigenlijk zo snel mogelijk terug naar zijn woonplaats.

Maar er waren ook hele fanatieke Duitsers, zoals de grensbewaker die "de schrik van Putte" werd genoemd.

Op het erf van de boerderij van de familie Huijps in Nispen. Van links naar rechts een grensbeambte, Kees Huijps, Janus Mens en zijn dochter Adriëne. (Foto collectie J. Huijps - Wouw).

Die wilde wraak nemen voor de oorlog veertien-achtien. Hij schoot op alles wat maar bewoog. Die heb ik een keer terug zien komen uit de Hollandse Dreef met een doodgeschoten smokkelaar over zijn stuur. Die was door het zgn. Muizedreefke gekomen en daar door 'de schrik van Putte' onder schot genomen.

De Duitse scherpschutters waren herkenbaar aan een geel lint. Maar of ze nu altijd zo goed konden schieten, betwijfel ik. Ik heb er eens één drie keer zien schieten zonder dat hij zijn doel raakte. Daar wilde ik wel om lachen, maar ik durfde dat toch niet met een geladen geweer zo vlak bij me. Maar ik dacht er wel het mijne van.*

Dolle Dinsdag

Kees Huijps, zijn broer. zat bij de ondergrondse, weet Jan zich te herinneren. Maar wat hij precies deed en hoe hij daar bij was gekomen heeft hij nooit geweten. Daar werd niet over gesproken, dat was zelfs tegenover familie, gevaarlijk.

"Op Dolle Dinsdag had de ondergrondse 18 man opgepakt, dat waren Duitsers en NSB-ers. Die waren in de quarantainestallen recht tegenover onze boerderij op Belgisch grondgebied vastgezet.

Toen de Duitsers weer teruggekomen waren, kwam de SS die het hek forceerde en de gevangenen werden bevrijd. Een van hen was een professor, terwijl ook de kok die kookte voor de mensen die aan de tankval werkte er bij was. Jan meent zich te herinneren dat de Duitsers met die man nog een appeltje te schillen hadden, want hij werd later doodgeschoten op de Buissche Hei, naar ik gehoord heb."

Jan zegt dat er geen represaillemaatregelen werden genomen door de Duitsers en dat is op zich al vreemd omdat het Duitse leger op dat moment al de rare sprongen maakte van de bekende kat in het nauw.

"In de quarantainestallen werd wel het stro in brand gestoken en dat was weer minder prettig voor dieren-arts Renneboog die zijn auto onder het stro had verstopt. Hij kwam daar bij ons nog over klagen."

Inkwartiering

Net voor de bevrijding werden er ook nog soldaten in de boerderij van Huijps ingekwartierd. Er kwam een groep Duitse soldaten, 53 in totaal, die werden op de hooizolder gestationeerd en ze hadden het daar beslist niet ruim. De Feldwebel bekeek het beter en die ging in een nabijgelegen café slapen.

"De volgende ochtend, toen de soldaten zich wilden wassen, werden overal emmers en pannen vandaan gehaald. De buurvrouw die aardappelen zat te schillen moest de pan en de emmer meegeven omdat er gewoon niet genoeg materiaal was.

Ik heb toen ook een Duitse soldaat gezien met een geweer waar een kogelgat in de kolf zat. Die is dus echt goed weggekomen."

Lang is deze groep Duitsers niet gebleven. Ze trokken verder naar de Sloedam in Zeeland waar op dat moment al fel gevochten werd.

Bevrijding

Het gesprek komt toch nog even op de bevrijding van dit deel van de streek. Op 25 oktober 1944 zaten Jan en zijn familie in de kelder bij Stan van den Eynden in de Handelsstraat in Essen. Rond vijf uur kwam hier een Canadees binnen die 'goeienavond' riep toen hij de deur opengooide.

4

"Vrouw Van den Eynden wilde meteen weten hoe het kwam dat hij Hollands sprak en toen bleek dat hij Nederlandse ouders had die naar Canada waren geëmigreerd. Hij kwam zeggen dat we de volgende dag binnen moesten blijven, want dat de aanval op Wouwse Plantage, Wouw en Roosendaal dan zou beginnen. De volgende dag rond twee uur begon die aanval ook. De tanks gingen overal dwars doorheen. Maar er werd flink tegenstand geboden, vooral in de Mariabaan, waar vlak bij Peer Quik een bunker stond. Tanks zakten weg in het drassige land en er werd heel wat kapot geschoten."

Rond vijf uur zag Jan Huijps een tank met daarop een brug die richting Roosendaal reed. Die brug moest dienen om een verbinding over de Vliet te vormen om de tanks en geallieerden vrij doorgang te verlenen. Later hoorde Jan dat de geallieerden al gevorderd waren tot de Spellestraat in Wouw en dat de opmars voorspoedig verliep, al werd er wel flink tegenstand geboden.

De laatste herinnering aan de Tweede Wereldoorlog is die van zes veldgraven in hun voortuin. Daar lagen zes geallieerde militairen die in het gebied tussen Nispen en Wouwse Plantage waren gesneuveld. Die stoffelijke overschotten zijn later overgebracht naar de erebegraafplaats in het Belgische Ieper. Op de veldgraven stonden kruisjes met daarop de namen van de jongens die gestorven waren. Jan heeft nu eigenlijk nog spijt dat hij die namen niet heeft genoteerd.

Wouw, 17 juli 1995

Noten:

1. Voor de goede orde vermelden we hier even dat in het streektaalgebruik van Zuid-West Nederland en Noord-België met Statie, het station bedoeld wordt.
2. Vertèren is het Brabantse woord voor opdrinken of opmaken.
3. Een Feldwebel is te vergelijken met een sergeant-majoor.

